

Nr 317.

Godkänd av första kammaren den 1 juni 1926.

Godkänd av andra kammaren den 1 juni 1926.

Riksdagens skrivelse till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts under andra huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag till justitiestaterna under Svea och Göta hovrätter jämte i ämnet väckta motioner.

(Statsutskottets utlåtande nr 150.)

Till Konungen.

1:o) Uti den till riksdagen den 7 januari 1926 avlätna propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov för budgetåret 1926—1927 har Eders Kungl. Maj:t i avseende å andra huvudtiteln, innefattande anslagen till justitiedepartementet, föreslagit riksdagen (punkt 17 av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för sagda dag) att

dels besluta, att Uppsala läns södra och mellersta domsagor skola från

och med den 1 januari 1927 förenas till en domsaga, vilken efter sammanslagningen skall benämnas Uppsala läns södra domsaga,

dels fastställa avlöningsförmånerna i sistnämnda domsaga sålunda:

lön..... kronor 4,500

tjänstgöringspenningar » 1,400 5,900,

dels och minska det i riksstaten uppförda ordinarie anslaget till justitiestat under Svea hovrätt från dess nuvarande belopp, 389,887 kronor, med 2,850 kronor till 387,037 kronor.

Såsom statsrådsprotokollet utvisar, hava delade meningar gjort sig gällande rörande lämpligheten av den av Eders Kungl. Maj:t ifrågasatta sammanslagningen av Uppsala läns södra och mellersta domsagor.

Vad själva principfrågan beträffar eller huruvida man bör redan nu, i avvaktan på förestående reform av rättegångsväsendet, verkställa en reglering av de judiciella enheterna i riktning mot större domsagor, har sålunda gjorts gällande, att så icke utan starka skäl borde ske samt att i varje fall med nuvarande rättegångsordning domsaga icke borde vara så stor, att anställande av biträdande domare bleve nödvändigt.

Skäl av den beskaffenhet, som nyss nämnts, kunde icke åberopas för den föreslagna sammanslagningen av nu ifrågavarande domsagor och skulle vid bifall till förslaget anställande av biträdande domare bliva av behovet påkallat.

Vid en sådan ändring av domkretsindelningen, som kunde bliva en följd av den omorganisation av domstolsväsendet, processkommissionen hade för avsikt att föreslå, syntes ej heller sannolikhet förefinnas, att de ifrågavarande domsagorna komme att sammanslås till en.

Vidare har ansetts, att det för häradshövdingen i en på förslaget sätt förstörad domsaga skulle bliva förenat med svårigheter att, i synnerhet vad anginge domsagans från kansliet mera avlägsna delar, förskaffa sig nödig Orts- och personkänedom samt att hans intresse för de lokala angelägenheterna skulle slappas.

Ingendera av domsagorna kunde sägas höra till de allra minst betungade och ingendera kunde sålunda räknas till sådana domsagor, där domaren till följd av göromålens obetydlighet löpte fara att förlora erforderlig kontakt med rättslivet.

Vad kommunikationerna till Uppsala anginge, vore dessa från södra domsagans tingslag besvärliga och skulle en sammanslagning av domsagorna för sagda domsagas invånare medföra ökade kostnader, särskilt för resor till kansliet i Uppsala och för inställelser för rannsaking i brottmål, som för tingslaget komme att hållas i nämnda stad.

Slutligen har anförts, att det skulle ställa sig dyrbart för häradsborna i Lagunda tingslag att lösa in sig i tingshuset i Enköping samt att den av förslagens genomförande uppkomna besparingen vore ringa.

De skäl, som sålunda anförts mot en sammanslagning av domsagorna i fråga, har departementschefen emellertid funnit icke vara av beskaffenhet, att de böra utgöra hinder för förslagens genomförande.

Beträffande själva principfrågan eller huruvida man bör redan nu, i avvaktan på förestående reform av rättegångsväsendet, verkställa en reglering av de judiciella enheterna i riktning mot större domsagor, har departementschefen sålunda uttalat, att enligt hans mening en successiv domsagoreglering vore i hög grad ägnad att förbereda en rättegångsreform av det slag, processkommissionen i skrivelse den 25 februari 1922 skisserat. Den medförde fördelen av ekonomisk besparing genom undvikande av övergångskostnader för befattningshavare på indragningsstat och det vore givetvis av stor vikt ur statsfinansiell synpunkt, att icke väl avlönad arbetskraft användes på poster, som icke gäve tillräcklig möjlighet till utnyttjande av vederbörandes kapacitet. Då en successiv omreglering av domsagorna till större enheter verkade till undanröjande av nuvarande missförhållanden i detta avseende, vore detta ur nämnda synpunkt att anbefalla. Till denna departementschefens mening ansluter sig ock riksdagen.

Vid det övervägande, riksdagen ägnat den föreliggande frågan, har riksdagen ock kommit till den uppfattningen, att den ifrågasatta åtgärden måste såväl

i organisatoriskt hänseende som ur allmän rättskipningssynpunkt anses erbjuda så obestriddliga fördelar, att riksdagen icke tvekat att bifalla förslaget i fråga. Även ur ekonomisk synpunkt är förslaget värt beaktande.

Obestriddigt är, att Uppsala läns södra domsaga är den till folkmängden näst minsta i riket och med avseende på arbetsbördan en av de mindre; och även om Uppsala läns mellersta domsaga med hänsyn till folkmängden är något större, är dock arbetsmängden jämväl där relativt liten. Att av hänsyn till folkmängden i en på förslaget sätt nybildad domsaga samt den arbetsbörda, som kan komma att påvila kansliet, ställa sig avvisande mot förslaget synes riksdagen vid jämförelse med de större domsagornas folkmängd och arbetskvantitet med skäl icke böra ske. Visserligen har ifrågasatts, att under första året efter sammanslagningen eller måhända för längre tid en biträdande domare skulle anställas i den förstörade domsagan, vilket, på sätt departementschefen påpekat, i och för sig måste anses vara en brist i förslaget, men anser riksdagen i likhet med departementschefen, att denna anordning låter sig försvaras såsom övergångsstadium till en mera rationell domsagoorganisation. Enligt vad riksdagens vederbörande utskott under hand inhämtat, torde behovet av biträdande domare allenast för kort tid förefinnas.

Därest, på sätt departementschefen förordat, den förstörade domsagan indelas i två tingslag med tingsställen i Uppsala och Enköping samt därvid Lagunda härad förenas med nuvarande södra domsagans tingslag, synes ej heller ur synpunkten av domsagobefolkningens bekvämlighet några bärande skäl mot förslagets genomförande kunna anföras. Såsom departementschefen påpekat, är avståndet från Enköpingstrakten till Uppsala relativt litet och förbindelserna så väl med järnväg som landsväg goda. Vad Lagunda härad angår, är domarekansliet för häradet redan nu förlagt till Uppsala.

Några kostnader av betydelse för de tingshusbyggnadsskyldiga i domsagorna synes den föreslagna sammanslagningen ej heller medföra. Lagunda häradshuset torde visserligen bli nödsakade lösa in sig i södra domsagans tingshus, men lär utgiften härför, på sätt departementschefen framhållit, komma att till fullo ersättas genom försäljning av tingshuset i Örsundsbro.

Under betonande slutligen av att riksdagen genom sitt bifall till nu ifrågavarande förslag icke tagit någon ståndpunkt till en blivande omorganisation av domstolsväsendet, får riksdagen, som i övrigt ej heller haft något att erinra mot vad Eders Kungl. Maj:ts föreslagit, alltså anmäla,

att riksdagen, med bifall till Eders Kungl. Maj:ts förevarande förslag,
dels beslutat, att Uppsala läns södra och mellersta domsagor skola från och med den 1 januari 1927 förenas till en domsaga, vilken efter sammanslagningen skall benämnas Uppsala läns södra domsaga,

dels fastställt avlöningsförmånerna i sistnämnda domsaga sålunda:

lön	kronor 4,500
tjänstgöringspenningar	» 1,400 5,900,

dels ock minskat det i riksstaten uppförda ordinarie anslaget till justitietat under Svea hovrätt från dess nuvarande belopp, 389,887 kronor, med 2,850 kronor till 387,037 kronor.

2:o) Eders Kungl. Maj:t har under andra huvudtiteln (punkt 18) föreslagit riksdagen att

dels besluta, att Finspånga läns härads domsaga skall från och med den 1 januari 1927 uppdelas å Björkekinds, Östkind, Lösings, Bråbo och Memmings härads domsaga samt Aska, Dals och Bobergs härads domsaga sålunda, att Hällestads, Vånga, Risinge, Regna och Skedevi socknar tilläggas Björkekinds m. fl. härads domsaga, som efter indelningsändringen skall benämnas Bråbygdens och Finspånga läns domsaga, samt Godegårds och Tjällmo socknar tilläggas Aska, Dals och Bobergs härads domsaga,

dels fastställa avlöningsförmånerna i de utvidgade domsagorna sålunda:

i Bråbygdens och Finspånga läns domsaga:

lön	kronor	4,500	
tjänstgöringspenningar	»	1,400	5,900

i Aska, Dals och Bobergs härads domsaga:

lön	kronor	4,500	
tjänstgöringspenningar	»	1,500	6,000,

dels ock minska det i riksstaten uppförda ordinarie anslaget till justitietat under Göta hovrätt från dess nuvarande belopp, 278,813 kronor, med 2,900 kronor till 275,913 kronor.

I sammanhang med Eders Kungl. Maj:ts förevarande förslag har riksdagen till behandling förehaft två inom riksdagen väckta likalydande motioner, I: 67 och II: 98, vari hemställts, att riksdagen måtte avslå Eders Kungl. Maj:ts förslag att uppdelas Finspånga läns härads domsaga på Björkekinds, Östkind, Lösings, Bråbo och Memmings härads samt Aska, Dals och Bobergs härads angränsande domsagor.

Enligt vad den i ärendet lämnade utredningen giver vid handen, är Finspånga läns härads domsaga med avseende å folkmängd och arbetsbörd en av de minsta domsagorna i riket. I anseende till folkmängden äro ej heller Björkekinds- och Askadomsagorna avsevärt större, ehuru arbetsbördan i dessa domsagor mera närmar sig den i de medelstora domsagorna normala. Genom den ifrågasatta uppdelningen av förstnämnda domsaga på de båda övriga skulle folkmängden bliva i den utvidgade Björkekindsdomsagan om

kring 50,000 och i den utvidgade Askadomsagan 35,000 personer. Björkekindsdomsagan skulle härigenom intaga plats bland de stora domsagorna medan Askadomsagan fortfarande skulle komma att räknas till de medelstora. I fråga om arbetsbördan skulle ingen av de nya domsagorna komma att tillhöra de mest arbetstyngda. Mot den av Eders Kungl. Maj:t föreslagna uppdelningen av Finspånga läns härads domsaga lära sålunda ur synpunkten av en blivande arbetskvantitet och folkmängd inom de domsagor, på vilka densamma skulle uppdelas, berättigade invändningar icke kunna anföras. Detta synes ej heller kunna ske, om, på sätt riksdagen ansett sig böra besluta, domsagan i fråga i sin helhet ombildas att utgöra ett tingslag och såsom sådant sammanslås med Björkekindsdomsagan.

Såsom av statsrådsprotokollet framgår, har mot den ifrågasatta sammanslagningen anförts, att densamma icke påkallades ur intresset av en förbättrad rättsvård samt att några fördelar icke vunnes genom förslaget. Departementschefen har emellertid häremot erinrat, att det å andra sidan icke kunde göras gällande, att några nackdelar i omförmälda hänseende skulle uppkomma. Enligt departementschefens uppfattning finge det tvärtom anses fulltygat, att i förevarande fall en rättsvård, som hittills ombesörjts av tre häradshövdingar, kunde för framtiden anförtros åt allenast två ordinarie domare. Till departementschefens mening härutinnan ansluter sig riksdagen. Ej heller synes riksdagen några nackdelar ur rättsvårdssynpunkt uppkomma vid ombildning av Finspånga läns härads domsaga till ett i Björkekindsdomsagan ingående tingslag.

Då, såsom nämnts, riksdagen funnit sig icke kunna bifalla Eders Kungl. Maj:ts förslag om en uppdelning av Finspånga läns härads domsaga å Björkekinds- och Askadomsagorna, är detta beroende på storleken av de kostnader, invånarna i Finspånga läns härads domsaga, enligt vad riksdagen inhämtat, skulle vid bifall till Eders Kungl. Maj:ts förslag få vidkännas för inlösen i de båda andra domsagornas tingshus. Om vad Askadomsagan komme att begära i inträdeslösen för sitt tingshus i Motala har exakt upplysning icke kunnat erhållas, men denna lösen har beräknats till 20,000 kronor. För den del av domsagan, som enligt förslaget skulle uppgå i Björkekindsdomsagan, föreligga däremot bestämda siffror. Denna domsagas tingshusstyrelse har sålunda bestämt de nytillträdande socknarnas inlösen i domsagan med dess tingshus i Norrköping till en summa motsvarande 2.873 kronor per bevillningskrona enligt 1924 års uttaxering inom detta område. Då bevillningskronorna detta år i Risinge, Vånga, Hällestads, Skedevi och Regna socknar utgjorde tillhoppa 76,248 kronor, skulle sålunda för inlösen erläggas $(76,248 \times 2.873 =)$ i avrundat tal 219,000 kronor. För hela domsagan kunde sålunda den kontanta utgiften för delningen beräknas till 239,000 kronor eller mer än dubbelt än vad i de i ämnet väckta motionerna angivits. Här till komme kostnaderna för de ändringar, som för sammanslagningen kunde behöva verkställas i tingshuset i Norrköping.

De kostnader, som invånarna i Finspånga läns härads domsaga sålunda

skulle bliva nödgade vidkännas vid en sammanslagning med Björkekindsoch Askadomsagorna, på sätt Eders Kungl. Maj:ts föreslagit, har riksdagen ansett så betydande, att riksdagen, såsom nämnts, icke kunnat bifalla förslaget i fråga. Emellertid hava de fördelar, som enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag ansetts kunna vinnas genom indragning av Finspånga läns härads domsaga, synts riksdagen kunna på annan väg ernås. Riksdagen har sålunda, enligt vad ovan antytts, för sin del funnit sig böra besluta, att domsagan i fråga i sin helhet ombildas att utgöra ett tingslag och såsom sådant införlivas med Björkekindsdomsagan. Denna skulle alltså i likhet med ett stort antal domsagor utgöras av två tingslag, vartdera av den omfattning, de nuvarande båda domsagorna innehava. Av sammanslagningen föranledda kostnader för invånarna i Finspånga läns härads domsagor skulle härigenom undvikas och de skulle få behålla sitt gamla tingsställe i Hällestad. Under förutsättning att inom den sålunda förstörade domsagan årligen hållas tio tingssammanträden i vartdera tingslaget samt eventuellt ett antal sammanträden med tremansnämnd, synas ej heller ur rättskipningssynpunkt några berättigade invändningar mot en dylik sammanslagning kunna göras.

Av statsrådsprotokollet framgår, att yrkande framställt av häradshövdingen i Björkekindsdomsagan, att tjänstgöringspenningarna och lönefyllnaden i den nya Björkekindsdomsagan måtte tillhopa ökas med 1,600 kronor. Departementschefen har emellertid på anförda skäl funnit sig icke kunna tillstyrka någon förhöjning i avlöningsförmånerna i fråga.

Riksdagen delar denna uppfattning och vill framhålla, att, innan känedom vunnits om storleken av de ökade sportelinkomster, som sammanslagningen medför, någon höjning av de kontanta avlöningsförmånerna för häradshövdingen icke synes böra ifrågakomma.

Vad slutligen beträffar den nya domsagens namn torde den av departementschefen för den nya Björkekindsdomsagan föreslagna benämningen »Bråbygdens och Finspånga läns domsaga» jämväl böra väljas vid domsagens gestaltning i enlighet med riksdagens beslut.

Då på grund av riksdagens beslut en nedsättning av ordinarie anslaget till justitiestat under Göta hovrätt kan ske med samma belopp, som i statsverkspropositionen beräknats, och då en sammanslagning i enlighet med vad riksdagen beslutat av domsagorna i fråga läres kunna ske vid den tidpunkt, som i statsrådsprotokollet angivits, eller den 1 januari 1927, får riksdagen alltså, under åberopande av vad sålunda anförts, anmäla, att riksdagen i anledning av Eders Kungl. Maj:ts förevarande förslag och ovanberörda motioner, I: 67 och II: 98,

dels beslutat, att Björkekind, Östkinds, Lösings, Bråbo och Memmings härads domsaga samt Finspånga läns härads domsaga skola från och med den 1 januari 1927 förenas till en domsaga, vilken efter sammanslagningen skall benämnas Bråbygdens och Finspånga läns domsaga;

dels fastställt avlöningsförmånerna i sistnämnda domsaga sålunda:

lön kronor 4,500
tjänstgöringspenningar » 1,400 5,900,

dels ock minskat det i riksstaten uppförda ordinarie anslaget till justitietat under Göta hovrätt från dess nuvarande belopp, 278,813 kronor, med 2,900 kronor till 275,913 kronor.

Stockholm den 1 juni 1926.

Med undersätlig vördnad.
